

Вивчення поетичних незузальних інновацій як важливий складник виховання гармонійної особистості

К.В.Дюкар

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

На початку ХХІ століття внаслідок низки соціально-економічних, суспільно-політичних і науково-технічних зрушень у суспільстві словниковий склад української мови починає поповнюватися новими одиницями, активне функціонування яких зумовило потребу в детальному науковому вивченні сутності цього явища. Різні аспекти узальних і okazіональних інновацій досліджують Ж. Колоїз, Д. Мазурик, Є. Карпіловська, О. Турчак та інші. Окрему увагу лінгвісти приділяють проблемі незузальних утворень у поетичних текстах (Л. Гливінська, О. Жижома, Г. Вокальчук, О. Попова).

Мета нашої роботи – з'ясування структурно-семантичних і функційних особливостей окремих незузальних поетичних інновацій для подальшого залучення останніх до навчально-виховного процесу.

Письменники часто звертаються до творення не просто нових за формою чи значенням слів, а інновацій, що привертають увагу читача незвичністю структури, семантики, а також новизною їхнього поєднання. Так, відомий харківський поет-дисидент С. Сапеляк утворює незузалізм *стороність*, який, судячи із загального змісту контексту, мотивується субстантивом *сторона*: «гей бояри прикотили / і в калині-калиноньці / забарились / в святойванському жупані / гей купайло / красні китиці / шлюбносватальні / купайле купайле / з якої **стороності**...? / – парубоцької...» [2, с. 67]. Ідеться про порушення норм сполучуваності твірної бази й афікса, оскільки в сучасній українській літературній мові слова з *-ість* становлять переважно відприкметникові похідні: *радість* ← *радий*, *сміливість* ← *сміливий* тощо. Окрім того, okazіоналізм у цілому повторно номінує реалію, названу мотиватором, адже мова йде про сторону (бік) у значенні «лінія спорідненості».

Мовотворчість поета-шістдесятника Т. Мельничука відзначається багатою палітрою неологізмів на зразок *зависть*, який поза контекстом помилково можна потрактувати як діалектний варіант слова «зздрість». Інновація, однак, означає заметіль: «...і не страшина нам буде сніжна *зависть* / січнева не злякає заволока...» [1, с. 239–240]. Словосполучення «сніжна зависть», без сумніву, є метафоричним осмисленням понять «метелиця», «хуртовина», «сильний вітер зі

снігом». Із одного боку, припускаємо, що новація постає на базі образної аналогії – під дією вітру сніг кружляє, утворюючи завитки. Із другого, – не виключаємо можливості того, що автор має на увазі подібні до виття звуки, характерні для явищ природи (виття вітру, завивання метелиці). Фіксуємо лексико-семантичну варіативність інновації, зумовлену особливостями функціонування.

Отже, структурно-семантичні й функційні особливості неuzuальних поетичних інновацій засвідчують неординарність і метафоричність словотворчості майстрів пера. Залучення до навчального процесу таких одиниць дасть змогу не лише підготувати фахівця із відмінним знанням української мови, а й виховати гармонійну, ерудовану особистість.

Література:

1. Мельничук Т. Ю. Поезії : у 3-х т. / Тарас Юрійович Мельничук. — Коломия : Вік, 2003. — Т. 2. — 255 с.
2. Сапеляк С. Є. Во ім'я Слова : Поезії / Степан Євстахійович Сапеляк. — Х. : Майдан, 2007. — 154 с. — Серія «Поезія Слобожанщини».